

Institutionen för kultur och kommunikation

Madelene Skillström Bygg

Harry Potter och De Kritiska Rösterna
Fyra ungdomars åsikter om kritiken gentemot
Harry Potter-böckerna

Harry Potter and the Critical Voices
Four adolescents' opinions of the criticism
against the Harry Potter-books

MKVC04
C-uppsats

Termin: Hötterminen 2005
Handledare: Lasse Högberg
Examinator: Ulf Buskvist
Löpnnummer:X-XX XX XX

Sammanfattning

Huvudsyftet med studien är att genom fyra djupintervjuer granska några unga läsares syn på Harry Potter och den kritik som framförts gentemot fenomenet, alltså att framhålla ungdomarnas röst, som en motpol till de vuxna som har kritiserat böckerna. Ett annat syfte är även att lyfta fram böckernas betydelse inom medieundervisning, då de idag är mer än bara böcker och oftast en del av den transmedialisering, där böcker blir film och där böcker inte säljs utan medieuppåd. I uppsatsen presenteras fyra av de många kritiska åsikter som framförts gentemot Harry Potter-böckerna och dessa kommenteras och diskuteras av fyra ungdomar i 17-årsåldern. De fyra kritiska åsikterna gäller; magiinslaget i böckerna; rädsla för att de som inte läser böckerna skall känna sig utanför; den sneda familjebilden; samt de stereotypa könsrollerna. De fyra informanterna, två pojkar och två flickor, reagerar i stort sett likadant gentemot dessa. I sammandrag tycker de att kritiken är överdriven men de har alla en förståelse för att böckerna kan bli kritiserade. De uttrycker alla en oro för att barn kan bli negativt påverkade av böckerna, men tycker samtidigt att de själva inte blivit påverkade, trots att de själva började läsa böckerna då de var barn. Slutsatsen för arbetet är i korthet att kritik gentemot Harry Potter-böckerna inte påverkar hur dessa ungdomar betraktar dem, och de anser att kritik mot böckerna snarare ökar intresset för böckerna än motsatsen.

Abstract

The main purpose of the study is by doing four interviews looking at some young people's views on Harry Potter and the criticism that has been brought up against the phenomenon. In doing so, attention is called to the voice of the young people as an antipole to the adults that have been criticizing the books. Another purpose is to bring forward the importance of books in media-education, because of the fact that today books are not only books and often a part of media phenomena expanding over different kinds of media, where books become movies and where books do not sell without support from the media. In the composition four of the many critical opinions against the Harry Potter-books are presented and these are commented and discussed by four seventeen year olds. The four critical opinions are about; the magical aspects of the books; fear that the ones not reading the books will be outsiders; the askew family images; and the stereotypical gender roles. All four informants, two boys and two girls, react basically in the same way against these criticisms. To sum up, they all feel that the criticism is exaggerated but still they all have an understanding of why the books might be criticized. They all express worry over the fact that children might be affected negatively, even though they themselves were children when they started reading the books. The conclusion is, in short, that criticism against the Harry Potter-books does not affect how these young people look at them, and they think that criticism against the books rather increases the interest for them, than the opposite.

Innehåll:

Sammanfattning	i
Innehåll:	iii
1 Inledning	- 5 -
1.1 Begrepp	- 6 -
2 Bakgrund	- 6 -
3 Syfte	- 7 -
4 Litteraturgenomgång	- 8 -
4.1 Kritik mot litteratur	- 8 -
4.2 Kritiken mot Harry Potter	- 9 -
4.2.1 <i>Magi och Häxeri</i>	- 9 -
4.2.2 <i>Skapar utanförskap</i>	- 10 -
4.2.3 <i>Sned familjebild</i>	- 11 -
4.2.4 <i>Stereotypa könsroller</i>	- 12 -
5 Historisk tillbakablick	- 13 -
6 Frågeställning	- 13 -
7 Metod	- 14 -
7.1 För- och nackdelar med metoden	- 15 -
7.2 Etiska och allmänna problem med metoden	- 15 -
8 Resultat	- 16 -
8.1 Analys av intervjun med "Anna"	- 16 -
8.1.1 <i>Läsningsbakgrund</i>	- 16 -
8.1.2 <i>Kritiken mot Harry Potter</i>	- 17 -
8.1.3 <i>Skapar utanförskap</i>	- 17 -
8.1.4 <i>Magi och Häxeri</i>	- 17 -
8.1.5 <i>Sned familjebild</i>	- 18 -
8.1.6 <i>Stereotypa könsroller</i>	- 19 -
8.2 Analys av intervjun med "Boel"	- 19 -
8.2.1 <i>Läsningsbakgrund</i>	- 19 -
8.2.2 <i>Kritiken mot Harry Potter</i>	- 19 -
8.2.3 <i>Skapar utanförskap</i>	- 20 -
8.2.4 <i>Magi och Häxeri</i>	- 20 -
8.2.5 <i>Stereotypa könsroller</i>	- 20 -
8.2.6 <i>Sned familjebild</i>	- 21 -
8.3 Analys av intervjun med "Calle"	- 21 -
8.3.1 <i>Läsningsbakgrund</i>	- 21 -
8.3.2 <i>Kritiken mot Harry Potter</i>	- 22 -
8.3.3 <i>Magi och Häxeri</i>	- 22 -
8.3.4 <i>Skapar utanförskap</i>	- 23 -
8.3.5 <i>Stereotypa könsroller</i>	- 23 -
8.3.6 <i>Sned familjebild</i>	- 23 -
8.4 Analys av intervjun med "David"	- 23 -
8.4.1 <i>Läsningsbakgrund</i>	- 23 -
8.4.2 <i>Kritiken mot Harry Potter</i>	- 24 -
8.4.3 <i>Skapar utanförskap</i>	- 24 -
8.4.4 <i>Magi och Häxeri</i>	- 24 -
8.4.5 <i>Stereotypa könsroller</i>	- 25 -
8.4.6 <i>Sned familjebild</i>	- 25 -
9 Sammanfattande analys	- 26 -
10 Diskussion ur ett didaktiskt perspektiv	- 28 -
11 Vidare forskning	- 29 -

12 Tryckta källor	- 30 -
13 Elektroniska källor	- 31 -
Bilaga 1	35
Bilaga 2	36

1 Inledning

Ämnet för denna uppsats kom som en uppenbarelse för mig, efter många veckors funde-
rande fram och tillbaka över vad jag ville forska om. När svaret kom kändes det så själv-
klart: Harry Potter såklart. Den första boken om Harry Potter läste jag när jag gick på
gymnasiet, och vad jag minns tyckte jag att det var en söt historia, men inte mer än så. För
ungefär ett år sedan bestämde jag mig för att läsa de övriga fem böckerna i serien. Jag
kände att jag var tvungen att se vad all uppståndelse gällde. Nu förstår jag. Det är verkli-
gen något speciellt med böckerna, något som inte riktigt går att sätta fingret på. För det är
inte bara barn och ungdomar som älskar böckerna om Harry. Även vuxna har tagit denna
pojke med ett blixformat ärr i pannan till sitt hjärta, vilket gör det än mer komplext att
analysera dragningskraften i böckerna.

Sanningen är att Harry Potter har blivit ett nästan ofrånkomligt faktum, i både den lit-
terära och den mediala världen. Från att ha varit en relativ enkel barnbok har den utveck-
lats till ett globalt mediefenomen som lämnar få oberörda, med både positiva och negativa
upplevelser som följd. Filmerna om Harry slår biljettförsäljningsrekord och på hemsidorna
flockas fansen för att diskutera allt från möjliga namn på den sjunde och sista boken till
huruvida filmerna gör böckerna rättvisa. Författarinnan Joanne Kathleen Rowling har bli-
vit miljardär av framgången, vilket är en enorm prestation med tanke på att hon i stort sett
började från noll. Böckerna har verkligen något speciellt, som lockar många läsare och
som Connie Ann Kirk påpekar i J.K. Rowlings biografi:

” In an age when most kids would prefer to sit in front of a screen playing video or computer
games or watching television, the Harry Potter books are a small miracle in that they awaken
children to the power of their own imaginations, which have been dulled by myriad visual im-
ages blasting out at them on a continual basis.”¹

I motsats till fansens hängivna förälskelse över J.K. Rowlings verk så har många vuxna,
både föräldrar och forskare, kritiserat Harry och det han står för. Den kritiska debatten har
varit tydligast i USA, där både innehåll och marknadsföring har granskats. I Sverige har
det varit lugnare, men inte helt tyst. Även om större delen av den kritik som förts fram,
och därefter publicerats i svenska tidningar, uppkommit i USA, så finner jag en relevans i
att ta upp dem. Sverige har i flera sammanhang kallats för ”världens mest amerikaniserade
land”, exempelvis av historikern Håkan Andersson ² och detta kan grundas i mycket. Där-
ibland i Sveriges förmåga att fånga upp influenser från väst inom bland annat filmindustri,
musikindustri och matkultur. Exempelvis förknippar vi vår största helg, julen, med en
amerikansk tecknad anka och detta är ett litet om än tydligt bevis på amerikaniseringen.
Den amerikanska kulturen har ett stort inflytande på den svenska kulturen, speciellt ung-
domskulturen (den amerikanska populärkulturen skapade begreppet ”ungdom” som en

¹ Kirk, *J.K. Rowling: a biography*, s. 107

² <http://www.svt.se/malmo/fragalund/vtemausa3.htm>

kulturell grupp med vissa likformiga behov och uttrycksformer)³, och därför är det viktigt att se över vilket inflytande som kommer från väst.

I USA ligger Harry Potter-böckerna på sjunde plats på listan över de hundra mest utmanade böckerna mellan åren 1990 till 2000.⁴ Det är The American Library Association som står för listan och i toppen på listan finns även klassiker som *Huckleberry Finns Äventyr* av Mark Twain och *Möss och Människor* av John Steinbeck. På sin hemsida beskriver man varför utmaningar mot böcker görs; det är för att skydda andra, mestadels barn från svåra idéer och information.

1.1 Begrepp

I uppsatsen förekommer vissa begrepp och namn som jag vill förklara närmare. Då jag skriver om "Harry Potter" så menar jag fenomenet, böckerna eller filmerna beroende på sammanhang. Om jag däremot bara skriver "Harry" så menar jag karaktären Harry Potter.

Ordet "påverkan" förekommer vid ett flertal tillfällen i uppsatsen, och behöver därför en närmare definiering. Påverkan kan både ha en positiv och en negativ betydelse och i detta sammanhang har det det senare, eftersom uppsatsen fokuserar på den negativa påverkan som Harry Potter-böckerna anses ha. Påverkan har i det här fallet att göra med de effekter som Harry Potter-böckerna anses ha på läsaren, vilket bland annat kan innebära förstärkning av redan etablerade åsikter hos läsaren, förändringar av åsikter och/eller skapande av helt nya åsikter.

2 Bakgrund

Den 31 juli 1980 föddes en pojke som skulle komma att betyda otroligt mycket, inte bara för den magiska världen utan också i hög grad för vår värld. Pojken var son till James och Lily Potter och fick namnet Harry. Harry kom till den då mycket fattiga Joanne K Rowling 1990, i form av en tioårig pojke, då hon satt på ett tåg mellan Manchester och London. Sju år senare var han redo att möta världen, och hon var redo att släppa honom ifrån sig, fortfarande som den tioåriga pojke som hon hade mött. Den första boken om Harry, *Harry Potter and The Philosopher's Stone*, publicerades av Bloomsbury, efter att många förlag och utgivare hade tackat nej.

Bokserien tar sin början under sommaren då Harry fyller 11 år och han får ett brev som berättar att han blivit antagen till Hogwarts Skola för Häxkonster och Trolldom, vilket är till hans stora förvåning eftersom han fram till den stunden inte har haft en aning om att han är en trollkarl. Harry lämnar sin elaka styvfamilj (vilka tog hand om Harry efter hans föräldrars tragiska död), skaffar bästa vännerna Ron Weasley och Hermione Granger samt är med om många spännande äventyr.

³ Andersson, *Skolan och de kulturella förändringarna*, s. 108

⁴ <http://www.ala.org/ala/oif/bannedbookweek/bbwlinks/100mostfrequently.htm>

Sedan 1997 är Harry Potter allmän egendom i den mening att han är många barns bästa vän, vuxnas hjälte och utstötts like. Warner Bros. Entertainment har rättigheterna till namnet i och med att de äger rättigheterna till filmerna, men ingen kan ändå säga sig "äga" Harry och den magiska kraft som finns i denna pojke som berör så många. Så gott som varje år har en uppföljare publicerats och idag består serien av sex böcker.⁵ År 2007 förväntas den femte filmen släppas och den sista och sjunde boken publiceras.

Det som har varit unikt med just denna bokserie och den takt som den har kunnat publiceras i, är att många unga läsare har haft möjlighet att växa upp tillsammans med Harry. Många barn började läsa första boken när de var i tio-elvaårsåldern och har därefter läst böckerna i den takt som de har publicerats. Dessutom växer karaktärerna ett år för varje bok, vilket innebär att Harry, Hermione och Ron kommer att vara 18 år i den sista boken, deras sista år på Hogwarts och detsamma gäller generellt för dem som läste boken i elvaårsåldern.

En stark fördel med Harry Potter, både för läsaren och för försäljningen, jämfört med andra bokserier är att i och med att Harry åldras så ökar också målgruppen i omfång. Den första boken kan betraktas som en barnbok medan de senare är mörkare och mer mogna, och kan därför tänkas passa bättre för ungdomar och vuxna. Genom åren har Harry Potter-fenomenet vuxit sig enormt och under de senare bokutgivningarna har vuxna och barn köat utanför bokhandlarna mitt i natten för att få vara bland de första att köpa en kopia. Bokförlaget har tagit fasta på det faktum att även vuxna har tagit Harry till sitt hjärta och ger därför ut en upplaga med ett mer vuxet omslag av varje bok.⁶

3 Syfte

Huvudsyftet med uppsatsen och undersökningen är att genom fyra djupintervjuer granska några unga läsares syn på Harry Potter och den kritik som framförts gentemot fenomenet, alltså att framhålla ungdomarnas röst, som en motpol till de vuxna som har kritiserat böckerna. Informanterna i studien är ungdomar som vuxit upp med Harry Potter och kan därför tänkas ge en komplimenterande bild av vad som kan ses som mindre bra med Harry Potter-böckerna, samt ge en bild av deras syn på kritiken.

I större delen av den kritik som finns att tillgå över Harry Potters vara eller icke vara, så är det vuxna som tycker och tänker. Föräldrar och forskare tycker till om allt från innehåll till marknadsföring och ger många intressanta vinklingar och frågor men samtidigt bör böckernas faktiska målgrupp få komma till tals. Spekulationer kan alltid göras, både på ett generellt och mer specifikt plan och om så görs kan det tyckas att det skall göras från båda håll; både från de vuxna och från de unga. Ungdomarna i den här undersökningen har vuxit upp tillsammans med Harry och är idag mellan 16 och 17 år. De är snart

⁵ Harry Potter and The Philosopher's Stone (De Vises Sten), 1997 (1999), Bloomsbury (Tiden)
Harry Potter and The Chamber of Secrets (Hemligheternas Kammare), 1998 (2000), Bloomsbury (Tiden)
Harry Potter and The Prisoner of Azkaban, (Fångnen från Azkaban), 1999 (2001), Bloomsbury (Tiden)
Harry Potter and The Goblet of Fire (Den Flammande Bägaren), 2000 (2001), Bloomsbury (Tiden)
Harry Potter and The Order of The Phoenix (Fenixorden), 2003 (2004), Bloomsbury (Tiden)
Harry Potter and The Half-Blood Prince (Halvblodsprinsen), 2005 (2005), Bloomsbury (Tiden)

⁶ <http://www.bloomsburymagazine.com/harrypotter/>

myndiga och de kommer snart att vara en del av det samhälle som får rösta och ta körkort, och i min mening är de mogna nog redan nu att tycka till om en bok som har följt dem under hela deras tonårstid.

I samband med undersökningen finns utrymme att ta upp böckers påverkan och hur samhället har sett på påverkan på ungdomar både förr och nu. Just i det här fallet, med Harry Potter, kan det vara intressant att studera ungdomars åsikter om en bokserie som älskas av läsare över hela världen kritiserar hårt i många fall. I ett samhälle där Internet, mobiltelefoni och dataspel utvecklas med otrolig hastighet är det relevant att ta upp ett fenomen där traditionella medier som böcker, får mer uppmärksamhet än elektroniska medier och belysa då hur de blir kritiskt granskade på grund av den uppmärksamheten.

Detta lyfter även in Harry Potter-böckernas betydelse i ett mediasammanhang. Böcker kan betraktas som medieundervisningens blinda fläck, men böcker är även de ett medium. Det hör inte till medieundervisningen att läsa böcker, det hör till svenskundervisningen, men däremot att sätta böcker i ett sammanhang i förhållande till andra medier och utifrån det lära om livet.

4 Litteraturgenomgång

Som inledning till min litteraturgenomgång vill jag citera Suman Gupta med anledning av att i likhet med henne försöker jag ge en överblick i ett textmaterial som är väldigt stort:

”In the following I do not attempt to give a comprehensive literature survey of critical responses to the Harry Potter books, but rather a selective sampling that allows me both to maintain a focus on the Harry Potter phenomenon, and to deal with broad areas without getting swamped by references to all the available theoretical and scholarly material.”⁷

Det finns oändliga mängder med material som diskuterar och debatterar Harry Potter-fenomenet, allt från innehåll till marknadsföring till påverkan. Det finns dock inte, av det jag har funnit, undersökningar som fokuserar på vad läsare anser om Harry Potter, varken på en kvantitativ eller på en kvalitativ nivå. I de fall som jag presenterar är det vetenskapliga artiklar som bygger på analys av själva texten och inte receptionen av denna. Och på grund av att detta material av essäer och artiklar är så stort har jag valt att fokusera på just de ståndpunkter som är kritiska gentemot Harry Potter, både i denna del om tidigare forskning samt i min undersökning.

4.1 Kritik mot litteratur

I förordet till *Harry Potter's World* skriver Elisabeth E. Heilman om vikten av att ifrågasätta innehållet i litterära verk:

⁷ Gupta, *Re-reading Harry Potter*, s. 40

” [...]because texts helps to form our perspectives of the world, it is important to consider what types of cultural information is being transmitted to us about social class, peer group affiliations, ability/disability, culture and nationality through the characters and their positioning in the books.”⁸

Ett sådant påstående är viktigt att ta i beaktning då litterära verk, såsom serien om Harry Potter, blir väldigt populära, särskilt bland ungdomar. Viktigt är också att se på själva kritiken ur ett kritiskt perspektiv och samtidigt ha ett öppet sinne gentemot den. Källkritik är en viktig del av informationssamhället och samtidigt är det viktigt att veta när kritiken är befogad och när den inte är det.

4.2 Kritiken mot Harry Potter

Många olika aspekter kring Harry Potter-fenomenet har blivit ifrågasatta. Här följer fyra av de kritiska ståndpunkter gentemot böckerna som jag finner mest framträdande. Jag har även valt ut dessa på grund av att det finns en möjlighet att kritik av just dessa fyra slag kan komma att påverka läsningen och förståelsen av böckerna, både för dem som redan läst samt för dem som tänkt läsa böckerna om Harry. Kritiken kan skapa uppfattningar av böckerna som gör att de inte läses eller att de som redan läst dem ändrar uppfattning eller skäms för att de tycker om en bok som anses som exempelvis ”okristlig”.

4.2.1 *Magi och Häxeri*

Först och främst vill jag ta upp den aspekt som blivit mest debatterad. Det gäller det tydliga inslaget av magi, trolldom och häxeri som förekommer i böckerna. Magiinslaget är naturligt i serien, eftersom boken främst befinner sig inom genren fantasy, huvudpersonerna är trollkarlar samt häxor och den värld de befinner sig mestadels i är fylld av magiska ting. Olika trollformler, besvärjelser och förvandlingsdrycker förekommer flitigt, då det är en del av den kursplan som Harry och hans vänner tar del av på Hogwarts, där större delen av böckerna utspelar sig. Dessa magiinslag har fått kritiker att höja på ögonbrynen, då de menar att; ”[...] a life with magic is portrayed as superior to the life without it [...]”⁹ vilket skulle innebära ”[...] a source of encouragements of cults among young people.”¹⁰

Förekomsten av trolldom har även irriterat kristna grupper¹¹ som menar att det är emot det som kristendomen står för. Det är även viktigt att påpekar här att dessa grupper är extrema i sina åsikter och representerar inte kristendomen som helhet. Dessa grupper hänvi-

⁸ Heilman, *Harry Potter's World*, s. 8

⁹ Kirk, *J.K Rowling: a biography*, s. 105

¹⁰ Ibid s. 105

¹¹ Ett urval av länkar till hemsidor där kristna grupper kritiserar Harry Potter:
<http://www.exposingsatanism.org/harrypotter.htm> (Southern Baptist)
<http://www.godandscience.org/doctrine/harrypotter.html> (“Reasons To Believe”)
<http://www.ericbarger.com/potter.8.htm> (Metodist)

sar till det som står skrivet i Bibeln: ”Och om någon vänder sig till andar som talar genom besvärjelse eller spåmän, för att i trolös avfällighet löpa efter dem, så skall jag vända mitt ansikte mot honom och utrota honom ur hans folk.” Vidare står det: ”Så skall ni nu hålla er heliga och vara heliga, ty jag är Herren, er Gud.”¹² Värt att nämna är även att det i den engelska översättningen av Bibeln står ’wizards’ för ’spåmän’, vilket även skulle kunna översättas till ’trollkarlar’.

Kritik av samma natur förekom som mest offentligt 2003 i Sverige, då det i dags- och kvällspressen stod att läsa att en kristen friskola i Sverige förbjudit Harry Potter-böckerna för sina elever. Ett år senare rapporterades det om ännu en skola som vidtog denna åtgärd, för att skydda eleverna från trolldomsinslaget i böckerna. Motiveringen från rektor Bo Persson på Solängsskolan i Örkelljunga var: ”Vi gillar inte den ockultism som finns i böckerna.”¹³ Och rektor Iréne Ivarsson vid den kristna Immanuelskolan i Borlänge menade att ”De går helt emot de kristna värderingar vi har [...] Böckerna handlar ju om häxkonster.”¹⁴ Liknande åtgärder har på många håll förekommit i USA då ”[...] Harry Potter books have not only been banned from classrooms and school libraries [...] but Harry Potter book burnings have also taken place [...]”¹⁵

J.K Rowling svarar i sin biografi på denna typ av kritik, som hon meddelar är den som känns värst och mest personlig då den kritiserar förhållandet mellan hennes böcker och hennes läsare. På anklagelserna om att böckerna skulle vara anti-kristna och sektförhärli-gande svarar de att: “She has admitted to believing in God [...] her novels are about good fighting evil, a very basic human struggle that is real and continues to go on in any age or time”.¹⁶

Som försvar emot denna kritik kan också noteras, såsom Annika Johansson gör, att “ondskan är fri från all religiös innebörd”. Hon beskriver vidare att varje reell antydning till satanism hålls borta från texten och att det inte finns någon karaktär i böckerna som åkal-lar varken högre eller lägre makter.¹⁷

4.2.2 Skapar utanförskap

Den andra kritiken som jag har valt ut fokuserar mer på fenomenet runt böckerna än inne-hållet och inriktar sig på det faktum att gemenskap skapas kring Harry Potter. De som lä-ser böckerna får ett ämne att prata om, de får karaktärer att imitera på skolgården och de köper leksakerna och pennorna med Harry och hans vänner på. De kan på de många hem-sidorna diskutera böckernas innehåll och där träffa nya vänner som delar intresset för den-na fantasy-serie.

De som då inte läst böckerna, på grund av att de inte är intresserade eller inte har för-mågan att läsa böckerna av olika anledningar, hamnar då utanför denna gemenskap. De

¹² Bibeln, Tredje Mosebok 20: 6-8

¹³ http://www.aftonbladet.se/vss/telegram/0,1082,61858795____,00.html

¹⁴ <http://expressen.se/index.jsp?a=113266>

¹⁵ Kirk, *J.K Rowling: a biography*, s. 103

¹⁶ Ibid, s. 105

¹⁷ Johansson, *Barnboken*, s. 9

kan inte delta i diskussioner, eftersom de inte vet vad böckerna handlar om och de kan inte vara med och leka låtsas-quidditch (en sport i den magiska världen – ungefär som fotboll fast på flygande kvastar) på skolgården eftersom de inte har kunskap om reglerna. Man menar alltså att faran ligger i “the pressure the phenomenon surrounding them (böckerna) puts on children to “sign up” as a Harry fan or risk life as an outcast at school and on the playground.”¹⁸

Denna kritik kan tyckas tänkbar att applicera på vilket populärt fenomen som helst bland ungdomar. Harry Potter står ut i mängden eftersom det är ett så stort fenomen, med inte bara böcker utan även filmer, spel, hemsidor och leksaker; allt fokuserat på en karaktär och hans liv. Ett fenomen som detta får betydelse bland ungdomarna eftersom ”Populärkulturen spelar en enorm roll för dagens unga och är för många [...] också den enda kulturen [...] I popmusik och film, rollspel och tv-serier hittar ungdomar ett råmaterial att använda i det egna identitetsskapandet.”¹⁹ Därför kan förnekandet av en gemenskap bli mer betydelsefullt för en ung person än för en vuxen, eftersom den gemenskapen är en del av identitetsskapandet. Den sociala identiteten, den självbild som ungdomar får utifrån hur andra uppfattar dem, är en viktig del av självbilden; av den egna identiteten.²⁰

4.2.3 **Sned familjbild**

En tredje aspekt som har ifrågasatts i serien om Harry Potter är den familjbild som porträtteras. John Kornfeld och Laurie Prothro skriver i *Harry Potter's World* om hur två av familjerna skildras. ”The scenes at both Harry’s and Ron’s homes read like theater of the absurd, reducing family life to slap-stick comedy.” De menar att den familjbild som visas upp är stereotyp och ytlig, för att läsaren skall få ett par skratt. De menar med detta att Rowling riskerar underminera “[...] family roles and relationships in the minds of her young readers, creating instead a troubling vision of home and family.”²¹

Kornfeld och Prothro beskriver vidare att de andra familjebilderna som representeras i serien, i den magiska världen är mer äkta och relaterbara. Harry finner en ny familj i sina vänner Hermione och Ron, han finner en plats som han kan kalla sitt hem i Hogwarts och elevhemmet Gryffindor. Han träffar sin gudfar Sirius Black och han får faderliga råd från Hogwarts rektor Albus Dumbledore. Precis som i kritiken mot att den magiska världen förefaller mer lockande och bättre än den icke-magiska är även fallet här. De magiska familjerna ter sig bättre och mer äkta än de icke-magiska.

De här familjerna är ”totally misrepresentative of the diversity of family structures in contemporary society”²² menar Kornfeld och Prothro. Man menar att den stereotypa bild som Rowling ger av en ond styvfamilj som Harrys adoptivfamilj; familjen Dursley, och Rons familj; familjen Weasley, inte stämmer med hur en sådan familj skulle te sig i verk-

¹⁸ Kirk, *J.K Rowling: a biography* s. 103

¹⁹ Persson, *Populärkulturen och Skolan*, s. 16

²⁰ Gripsrud, *Mediekultur Mediesamhälle*, s. 20

²¹ Heilman, *Harry Potter's World*, s. 189

²² *Ibid* s. 191

ligheten och därför skulle ge läsaren en felaktig bild av verkligt (och för barn framtida) familjeliv.

4.2.4 **Stereotypa könsroller**

Den fjärde och sista kritiken som jag tar upp, men inte av den anledningen den minsta, är kritiken gällande de stereotypa könsrollerna i böckerna. Större delen av denna kritik har riktats emot hur Rowling beskriver sina kvinnliga karaktärer, främst Hermione Granger, Ginny Weasley (Rons syster) och professor Minerva McGonagall. Elizabeth E. Heilman menar att "Most of the girls are depicted as anti-intellectual [...] and they are fearful and emotional".²³ Hermione däremot beskrivs som en väldigt smart ung kvinna men Heilman påpekar också att "Hermione's knowledge is important, but it is primarily used for Harry's adventures, not her own."²⁴

Även professor McGonagall beskrivs på detta sätt: "Like Hermione, she is book smart, but not wise, powerful and brave"²⁵ till skillnad från de övriga manliga lärarna på Hogwarts. Även Ximena Gallado-C och C. Jason Smith diskuterar detta i sin essä *Cinderfella: JK Rowling's Wily Web of Gender* där de menar att "Most importantly, the Harry Potter books resonate with gender stereotypes of the worst sort."²⁶ Ett exempel är en karaktär som *The Fat Lady*, den målade kvinnan som bor i tavlan som sitter på dörren till Gryffindors elevhemsrum, som endast är definierad av sitt kön och sitt utseende.²⁷

Kritiken gäller främst de kvinnliga könsrollerna, men även de manliga är klichéartade menar Heilman. "[...] boys are stereotypically portrayed, with the strong, adventurous, independent type of male serving as a heroic expression of masculinity, whereas the weak, unsuccessful male is mocked and sometimes despised."²⁸

I biografien om Rowling tar man upp denna kritik men ger inget svar på den. Det enda motstånd till kritiken som ges i biografien är: "[...] Hermione can be argued to be a strong, female character."²⁹ och att Rowling inte har skrivit böckerna "[...] as deep artistic expressions of her soul [...] she has written them for herself – with humor, adventure, allusions to mythology and language, and a strong plot of good against evil. These are the kinds of books she likes to read."³⁰

²³ Heilman, *Harry Potter's World*, s. 223

²⁴ Ibid, s. 224

²⁵ Ibid s. 225

²⁶ Anatol, *Reading Harry Potter*, s. 191

²⁷ Heilman, *Harry Potter's World*, s. 228

²⁸ Ibid s. 231

²⁹ Kirk, *J.K Rowling: a biography*, s. 106

³⁰ Ibid s. 107

5 Historisk tillbakablick

Det finns åtskilliga tillfällen i historien då främst vuxna har kritiserat fenomen som blivit populära bland barn. I Sverige exempelvis väcktes på 1950-talet debatt om serietidningsvåldet med Nils Bejerot i spetsen. Denna debatt återupptogs i och med Bejerots 60-årsdag 1981 då Kulturfront åter publicerade hans bok *Barn-Serier-Samhälle*. I förordet till denna upplaga skriver ordföranden för Folket i Bild/Kulturfront Tom Carlsson att: ”Bekämpandet av det kulturella förfallet, särskilt bland ungdomen, är ännu en första rangens kampuppgift för föräldrar, lärare och den ansvarsställande folkopinionen.”³¹

Vid samma tid som den nya upplagan publicerades blossade även debatten om videovåldet i Sverige. *Motorsågsmassakern* och liknande skräckfilmer blev populära i och med videofilmens intåg i Sverige och en hätsk debatt startade där föräldrar krävde ingripanden på regeringsnivå för att stoppa våldsfilmerna. Rädslan grundades i att barn skulle se filmerna och bli negativt påverkade; att de skulle imitera våldet i filmen. Gripsrud kommenterar detta med att beskriva att medieforskare varnar för att ge videovåld skulden för det våld som förekommer i hemmen och på gator och torg.³² Tanken är att varken barn eller föräldrar då tar ansvar för våldshandlingar, utan kan säga att handlingen var en direkt följd av tittande på våldsfilm.

Den här sortens debatter kan med ett samlande ord kallas moralpanik, ett uttryck som Stanley Cohen skapade på 70-talet för att beskriva det brittiska samhällets reaktioner under 60-talet mot mods och rockare. En moralpanik kännetecknas av att debatten om ett fenomen inte rör fenomenet i sig, utan snarare de troliga sidoeffekter som fenomenet tros skapa.

Även om moralpaniken kring Harry Potter inte har fokuserat lika intensivt på våldsinslagen så kan man finna likheter i debatterna. Det som är jämförbart för kritiken gentemot Harry Potter och moralpaniken kring tidigare populära ungdomsfenomen är rädslan för hur barnen skall påverkas. Föräldrar vill skydda sina barn från att få en snedvriden bild av verkligheten och agera utefter den och nyhetsmedierna hjälper till med att spä på rädslan för böckers och filmers negativa påverkan, genom att hellre rapportera om det som är dåligt än det som är bra.

6 Frågeställning

Då jag läste alla dessa kritiska inlägg gentemot Harry Potter väcktes många frågor hos mig; känner ungdomarna till den här kritiken? Vad tycker de om kritiken och instämmer de eller instämmer de inte med om det som sägs? Tror de att böckerna kan påverka dem eller andra, och i så fall på vilket sätt? Dessa är frågor som jag ska försöka besvara med min undersökning.

Denna frågeställning formuleras kring ungdomar i gymnasieåldern, närmare bestämt i årskurs 2, och deras relation till Harry Potter. När den första boken, *Harry Potter och De*

³¹ http://www.nilsbejerot.se/BARN_SER.PDF

³² Gripsrud, *Mediekultur Mediesamhälle*, s. 60

Vises Sten, publicerades på svenska 1999 var dessa elever mellan 10 och 11 år gamla, vilket är den målgrupp som den första boken i första hand vänder sig till. Harry är 10 år och fyller 11 i den första boken och dessa ungdomar har därför bokstavligen vuxit upp tillsammans med Harry. Elevernas tankar kring böckerna ligger i främsta fokus för denna studie, och den kritik som förts fram. Eftersom Harry Potter är en av de få bokserier som riktar sig direkt till barn och ungdomar och därefter vidareutvecklats till storsäljande spel-filmer samt datorspel, och blivit ett stort mediefenomen. Detta kallas transmedialisering, när ett fenomen breder ut sig över flera olika medier och därför blir denna studie även intressant ur ett medieperspektiv.

7 Metod

Undersökning ägde rum på en gymnasieskola i Karlstad. Jag kontaktade lärare på skolan så att jag kunde genomföra det första steget i min undersökning; enkät.³³ Det andra steget var djupintervjuer.³⁴ I min studie har jag följt de steg som delar in forskningsprocessen för kvalitativa intervjuer: *tematisering, planering, urval, intervjuer, utskrift och bearbetning, redovisning, analys och rapportering*.³⁵ Jag har sammanlagt gjort fyra djupintervjuer med ungdomar som jag valde ut baserat på hur det besvarade min enkät.

I det första skedet av studien, *tematisering* och *planering*, läste jag mycket av den litteratur som finns att tillgå när det gäller Harry Potter, kritiska essäer, granskande artiklar och bokrecensioner. Därefter gjorde jag enkätundersökningen i sammanlagt två klasser med cirka 30 elever i varje. Jag gjorde *urvalet* här att bara göra enkäterna i årskurs två eftersom jag ville att informanterna skulle vara födda 1988. Det innebär att de var 11 år 1999 och därmed lika gamla som Harry i den första boken som kom ut i Sverige det året. Enkäten gav mig en stadigare grund att utgå ifrån när det gällde djupintervjuernas frågeformulär och även för att få tag i ungdomar som läst de flesta av böckerna och därför har mycket kunskap om böckernas innehåll. Enkäten blev en del av förarbetet till *djupintervjuerna* som är huvudmetoden i denna studie. Informanterna kontaktades via sina respektive lärare och tider bestämdes för djupintervjuerna. Intervjuerna ägde rum på skoltid och spelades in på kassetband. Jag har gjort ett medvetet val att kalla de som svarar på mina frågor för informanter, hellre än respondenter, då det ger ett erkännande av att de sitter inne med information som är viktig för min studie.³⁶

Utifrån enkätaterialet valde jag ut två personer ur varje klass, sammanlagt två killar och två tjejer. Under intervjuerna användes samma frågor till samtliga informanter, men eftersom de var på semistrukturerad nivå tog samtalen olika vändningar vilket gav intressanta synpunkter som jag redovisar i *analyserna*.

Efter att djupintervjuerna avklarades transkriberades de, *utskrift*. Detta skede tog längre tid än planerat då tekniken svek mig en aning och ljudet i vissa fall blev undermåligt.

³³ Se bilaga 1, *Enkät om Harry Potter*

³⁴ Se bilaga 2, *Intervju*

³⁵ Larsson, *Metoder för kommunikationsvetenskap*, s. 53

³⁶ Østbye, *Metodbok för medievvetenskap*, s. 102

Små delar av samtalen försvann i bruset, men materialet är ändå väldigt omfattande och informanternas många intressanta tankar har gett mig en stadig text att analysera.

7.1 För- och nackdelar med metoden

Fördelar som visade sig med en enkätundersökning var att den var relativt enkel att förbereda, då jag väl lyckats formulera forskningsfrågan tydligt. Enkätundersökningen i mitt fall var även en hjälp för att kunna specificera forskningsfrågan ytterligare, samt ge bakgrundsinformation hos de elever som jag valde bland för vidare intervjuer.

Nackdelarna med en enkät kan vara att efterarbetet blir tungt, om det finns mycket data att sammanställa. Jag kommer inte att i denna uppsats redovisa resultaten från enkätundersökningen, då jag använde den för att kunna ta mig vidare med arbetet. En fördel med enkätundersökningar är vanligtvis att informanten får vara anonym, men så är inte fallet i min studie. Detta berodde på att jag ville veta vilka jag skulle vända mig till när det kom till huvudmetoden i min studie; djupintervjuerna.

Det finns många fördelar med intervjumetoden. Svaren som kommer fram kan bli mycket utvecklade och djupa, informanten kan uttrycka all information han eller hon sitter inne med, vilket ibland kan vara svårt att göra på ett papper.³⁷ Förhoppningsvis skapas en kontakt mellan intervjuaren och informanten och om en avslappnad atmosfär skapas kan svaren bli mycket intressanta. Nackdelar som kan förekomma vid djupintervjuer är förarbetet blir omfattande och så även efterarbetet i form av transkription och tolkning.

7.2 Etiska och allmänna problem med metoden

Min undersökning fokuserar på ungdomar i gymnasieåldern. Därför krävs inget skriftligt tillstånd från elevernas föräldrar för att jag skall få intervjua deras barn. Däremot behövs såklart deras eget samtycke, vilket jag hoppades få. Jag ville inte ta för mycket av deras skoltid, men jag hade en känsla av att de hellre medverkade i min studie under just skoltid, än på deras egen fritid. Själva enkäten formulerade jag så enkelt som möjligt så att den inte skulle ta mer än 15 minuter för dem att fylla i, detta var även det för att stjäla så litet av deras skoltid som möjligt. Djupintervjuerna som därefter följde pågick under 25 till 45 minuter.

I min enkätundersökning var inte informanterna anonyma, eftersom jag ville veta vilka som var lämpliga för vidare intervjuer. Men även om de inte var anonyma när de gav svaren så är materialet ändå konfidentiellt. Och när jag hade *bearbetat* och sedan *rappor- terar* resultaten kommer naturligtvis namnen att vara ändrade för att skydda informanterna. Detta är inte ett "känsligt" ämne i sig men om känsliga fakta skulle ha kommit fram är det viktigt att informanterna känner sig trygga och inte uthängda för det de har sagt. Informanterna fick redan i enkäten besvara om de var villiga att delta i vidare intervjuer.³⁸ Jag erbjöd dem fika om de gick med på att göra intervjun. Jag hade en förhoppning om att

³⁷ Ejvegård, *Vetenskaplig metod*, s. 61

³⁸ Axelsson, *Etnografi handout; Forskningsetik*, 2005-10-19

det allmänna intresset för att delta skulle bli lite högre om jag lockade med kaffe och kakor.

Det problem som jag trodde att jag själv skulle komma att brottas med under djupintervjuerna var att inte lägga mig i för mycket i samtalet. Jag antar att detta är ett problem då själva forskningsämnet ligger så nära mitt eget intresse och frågorna som tas upp är sådana frågor som jag själv diskuterar med mina Harry Potter-intresserade vänner. Detta är dock ett problem som jag är övertygad om att jag övervann, då jag var medveten om det från början. Jag var även väldigt noga med att inte ge någon personlig information om mig själv till informanterna, då jag antog att det kunde vara en faktor som påverkade förhållandet mellan intervjuare och informant.

Ett annat problem som jag trodde mig kunna stöta på under djupintervjuerna var att jag skulle ställa för ledande frågor. Jag var väldigt noga med att formulera frågorna så neutralt som möjligt, utan värdeladdade ord. Jag är väl medveten om hur lätt det kan vara att ställa ledande frågor. Jag försökte därmed låta bli att ställa frågor som inleds med: ”Tycker inte du att...”,³⁹ vilket var ett av de mer enkla exemplen som Johansson ger. Jag hade ett öppet sinne under intervjuerna och insåg att det är hos dessa elever som informationen skapas, och vad jag tycker om ämnet har ingen som helst relevans, inte i denna studie i alla fall.

8 Resultat

Intervjuerna gjordes under två dagar då jag mötte de två flickorna ena dagen och de två pojkarna den andra. Jag kommer i detta avsnitt att redovisa resultaten samt ge en analys av varje enskild intervju. Därefter följer en sammanfattande analys av alla fyra intervjuerna.

Viktigt att påpeka är att analysen gäller just dessa fyra informanter i denna specifika intervjusituation, både i tid och i geografi. Resultaten är inte generaliserbara; de kan inte appliceras på ungdomar som grupp. Däremot har resultaten skapat vidare frågor, som presenteras under rubriken ”Vidare forskning”. Jag började med att ställa mer generella frågor om informanten, för att sedan först öppna upp med frågor för att se om de kände till någon kritik och därefter ställa frågor med en mer förklarande bild av den kritik som riktats mot Harry Potter. För vidare information om frågorna, se bilaga 1.

8.1 Analys av intervjun med ”Anna”

Anna var den första informanten som jag intervjuade. Stämningen var väldigt avspänd och intervjun blev på samtalsnivå, vilket var vad jag önskade.

8.1.1 Läsningsbakgrund

Anna har läst alla böckerna om Harry Potter, varav den senaste på engelska. Hon har sett de tre första filmerna och har planer på att snart se den fjärde. Anna kom i kontakt med

³⁹ Johansson, *Metoder i kommunikationsvetenskap*, s. 99

den första boken 1999, då hennes mamma köpte den till henne. Anna hade fyllt tolv samma år och var därmed i stort sett i samma ålder som Harry. Därefter har hon läst en bok i serien i stort sett varje år. Hon var lite skeptisk i början, då hon hade läst fantasy-böcker innan men det visade sig att Harry Potter passade henne perfekt i smaken. När jag ber henne beskriva det mest framstående temat i serien svarar hon att hon inte har en aning. Hon refererar till vad J.K Rowling själv ska ha sagt om innehållet, ”att hon inte försöker föra fram något speciellt utan att det är rent berättande, ren action”.

Här berättar Anna också om besvikelsen att inte själv få något brev som berättade att hon skulle få börja på Hogwarts, men hon berättar det med ett leende. Detta är ett väldigt intressant fenomen som bara kan upplevas av de läsare som är tolv år och yngre. Om personen som läser är äldre relaterar man inte alls på samma sätt till det som händer i boken och därmed har upplevelsen av boken varit mer relaterbar för Anna än för exempelvis jag själv som läste den första boken i 18-årsåldern. Även om större delen av böckerna går att relatera till för de flesta åldersgrupper, så är väntandet på brevet från Hogwarts något som är unikt för läsare under 12 år.

8.1.2 *Kritiken mot Harry Potter*

Då vi går in mer specifikt på kritiken berättar Anna att hon inte har hört om någon kritik. Däremot har hon hört lovorden kring böckerna, vilket inte är konstigt då det har varit mycket goda ord om Harry Potter i svensk press. Däremot säger hon att hon kan förstå att den har fått kritik och hon tror sig ha hört om att Rowling har blivit kritiserad för att blanda för mycket fakta och fiktion, ”att hon har ljugit om en massa saker och sådär”. Här tror jag att Anna misstar den kritik som riktats mot författaren Dan Brown och hans bästsäljare *Da Vinci-koden* som blivit kritiserad från olika håll för att skriva fiktion som presenteras som fakta. Anna utvecklar inte sitt resonemang här och vi går vidare med frågorna.

8.1.3 *Skapar utanförskap*

Vi talar om det utanförskap som böckerna anklagats för att skapa och Anna visar en förståelse för det påståendet. Hon menar att det i hennes klass är många som har läst böckerna, men det finns personer som inte har gjort det och om då samtalet handlar om Harry Potter blir självklart de personerna utanför. Hon tycker att de som inte läser böckerna ”[...] verkligen missar någonting”. Och hon tillägger: ”Men de måste ju inte läsa dem om de inte känner för’t.” Hon tycks därmed mena att det inte är ett särskilt otrevligt utanförskap som skapas, inte i hennes klass i alla fall. Det tycks mer vara på sådan nivå som många upplever då andra i allmänhet pratar om böcker man inte läst, filmer man inte sett eller platser man inte besökt.

8.1.4 *Magi och Häxeri*

Då vi går in på den grövre kritiken, den kritik som oroar Rowling själv mest, så avfärdar Anna det snabbt. När jag berättar att det är i USA som denna kritik har förts fram så menar Anna att ”det är ju typiskt amerikaner”. Hon låter inte som att hon menar fullt allvar

här, att hon skämtar men jag tror att hon ändå menar det till en viss nivå. Jag tolkar det som att det som håller henne tillbaka att fullt ut skämta om en hel kontinent är det faktum att hon inte vill dra alla över en kant. Att hon reagerar just på att det är amerikaner som har kritiserat detta beror enligt min tolkning på att hon har, liksom de flesta andra ungdomar, matats med en mediebild av USA där amerikaner framställs som feta och korkade. Detta kan till stor del bero på program som *The Jerry Springer Show* och liknande, samt realitysåpor som *Du är vad du äter* och *Biggest Loser*. Dessa underhållningsprogram kan i hög grad liknas vid så kallade freakshows som förr kunde vara en del av en kringresande cirkus. Underhållningen ligger i att visa upp människor som är avvikande på ett eller annat sätt och på så vis underhålla publiken. Problemet är att många personer ur ett folkslag, som amerikanerna, visas upp på detta sätt för omvärlden så blir följden att resten av den populationen tros vara på samma sätt, i detta fall feta och korkade.

Hon går vidare på samma ämne med att förklara att Harry inte har det helt lätt han heller, trots tillgången till magiska formler och förtrollade ting. Livet med magi är alltså inte så mycket bättre än det utan. Hon ser det mer som en bok mellan gott och ont, vilket besvarar den tidigare frågan om vad det mest framstående temat i böckerna skulle vara. Det hela är en fantasi och det är något man förstår som ung läsare; man tror inte att det som står i böckerna är verklighet. Hon tror dock att det alltid finns personer som läser böcker och tror på allt som står, "*folk som går till det extrema*". Men hon menar att det inte är något specifikt för Harry Potter böckerna utan det kan vara så för vilken bok som helst.

Att böckerna blev förbjudna på två svenska skolor för ett par år sedan har hon inte hört talats om. När vi väl börjar prata om det drar hon sig till minnes och känner igen vissa delar av det. Hon kan inte förstå att man förbjuder böcker, i alla fall inte skönlitteratur. Propaganda tycker hon är självklart att det inte ska finnas i en skolmiljö, för nazism till exempel. Anna tror att rädslan som låg bakom förbudet grundas i att man ofta är rädd för det man inte känner till, vilket styrks av förklaringen i artiklarna som jag visade henne, att rektorn på en av skolorna inte hade läst böckerna.⁴⁰ När vi pratar vidare om de offentliga bokbål som förekommit i delar av USA stärker Anna än mer sin mediebild av amerikaner, hon tror att när man bränner Harry Potter böcker blir intresset för böckerna större och amerikanerna visar ännu mer hur "*dumma i huvudet*" de är och "*de framställer bara sig själva bara som väldigt löjliga*". Här beskriver hon än en gång sin åsikt om amerikaner, dock med samma mått av skämtsamhet i rösten.

8.1.5 *Sned familjebild*

Vi går vidare in på kritiken om att familjer framställs som klichéer och stereotypa för att locka fram skratt hos läsaren och Anna tycker att det är konstigt. "*Jag tycker inte att det är en dålig familjebild, jag känner igen mig i det.*" Hon menar att exempelvis familjen Weasley, som anklagats för att vara stereotyp och överklig är en varm, mysig familj som har det lite stökigt men de ställer alltid upp för varandra, och det menar Anna ger en bra bild av hur en familj ska se ut.

⁴⁰ <http://www.expressen.se/index.jsp?a=36019>

8.1.6 *Stereotypa könsroller*

Slutligen går vi in på ett mer feministiskt spår och pratar om de kvinnliga karaktärerna i böckerna och kritiken mot dessa. Kritiker menar att de kvinnliga karaktärerna beskrivs som svagare i jämförelse med de manliga, de har mindre makt och mindre utrymme och betar sig stereotyp. Anna håller inte med om detta alls. Hon har inte tänkt på det när hon läst böckerna och när hon funderar över det nu i efterhand ser hon det inte heller. Hon påpekar att de mäktiga männen, som exempelvis Trolldomsministern Cornelius Fudge klan- tar sig rätt mycket och en del andra manliga karaktärer också vilket visar att män inte all- tid är bäst. *”Hon (Rowling) ser på alla saker från båda hållen, att det kan vara på både det ena och det andra sättet.”*

8.2 **Analys av intervjun med ”Boel”**

Den andra intervjun som jag gjorde var med Boel. Boel visar sig vara född 1989, vilket inte var vad jag hade planerat i mitt urval, men det är acceptabelt eftersom skillnaden ändå inte är speciellt stor. Hon är väldigt värtalig och eftertänksam när hon svarar på mina frå- gor och intervjun blir mer strukturerad än semistrukturerad.

8.2.1 *Läsningens bakgrund*

Boel har läst alla böcker och sett alla filmer. Hon läser mycket böcker annars men Harry Potter hör till favoriterna. Boel berättar om när hon kom i kontakt med Harry Potter första gången. Hon gick i fjärde klass och var tio år. Hon förälskade sig i den direkt och ville ha alla pennor, block och andra saker som fanns med Harry och hans vänner på. Boel är den enda av mina informanter som uttryckt en vilja om att ha leksakerna kopplade till böcker- na. Detta kan bero på att hon var ett år yngre än de andra då böckerna kom och därmed mer intresserad av just leksakerna.

När Boel läste boken första gången trodde hon att J.K Rowling var en man. Senare fick hon reda på att det var en kvinna. Hon tolkar det som ett säljknep från förlaget, för att fler skulle köpa böckerna och kanske att även pojkar skulle bli intresserade av boken. Det- ta påstående stärks av förlagets eget uttalande att det var för att boken skulle tas emot även av pojkar som de valde att skriva ut initialerna istället för det fulla namnet.

Då jag frågar om det mest framstående temat i böckerna svarar Boel att hon tycker att kampen mellan gott och ont är det mest centrala, och hur det är att vara ung. *”Man kan re- latera till det, speciellt om man är i samma ålder, man känner igen sig i det som händer.”*

8.2.2 *Kritiken mot Harry Potter*

Vi går in på kritiken som riktats mot Harry Potter och Boel minns att hon hört om kritik från när böckerna skulle filmatiseras. Hon berättar att folk tyckte att det var alldeles för barnsligt, vilket hon tycker är konstigt eftersom böckerna handlar om och riktar sig först och främst till barn.

8.2.3 *Skapar utanförskap*

När vi pratar om det påstådda utanförskapet som Harry Potter kan generera, eftersom de skapar en gemenskap bland dem som läst böckerna, menar Boel att hon kan förstå kritiken men hon tror inte att det är något som är särskilt tydligt i hennes ålder. ”*Kanske bland yngre barn, och om det är så kan man ju i alla fall se filmerna.*” Här påpekar Boel något som verkligen är intressant. Eftersom böckerna har överförts på vita duken har de också fått en bredare publik. Barn med lässvårigheter har en möjlighet att ta del av historien om Harry på ett mer lättillgängligt sätt, och så var det inte då böckerna först kom ut. Den första boken kom ut i Sverige 1999 och filmatiseringen av denna kom 2001.⁴¹

8.2.4 *Magi och Häxeri*

Vi går vidare och jag frågar Boel vad hon tycker om den kritik som gäller magiinslaget i böckerna, att det skulle locka barn till det ockulta. Hon tror inte att det stämmer alls utan tycker att det är väldigt roligt och lättsamt att läsa om. ”*Kul att vara lite världsfrånvärd.*” Här tolkar jag det som att Boel påpekar det tydligt eskapistiska inslaget som finns i böckerna: de är en verklighetsflykt, och att detta kan vara en skön motpol till den hårda verklighet som vi dagligen får ta del av i livet och genom medierna. Speciellt ungdomar matas med en mörk framtidssyn där jobbmöjligheter, ekonomi och miljö blir sämre och sämre. Hon menar att barn alltid tar till sig sagor och att det utvecklar deras fantasi och hon tror inte att de dras till Harry Potter av någon annan anledning än att det är just en spännande saga. När jag ber henne jämföra denna rädsla för det ockulta som finns i USA, med hur det kan tänkas se ut i Sverige så tror hon att det kan vara en liknande situation här. Men hon påpekar att det finns betydligt mer alarmerande påverkansmekanismer att oroa sig för i medie-Sverige, som exempelvis dokusåpor.

Händelsen för två år sedan då två svenska friskolor förbjöd Harry Potter böckerna känner hon till och hon påpekar att det är just kristna friskolor som det rör sig om. Hon menar att det kan ha att göra med att de är ”*bokstavstroende*”, att de tror på det som står i Bibeln och därmed avvisar magiinslaget i Harry Potter böckerna. Just detta är viktigt att anmärka på då det kommer till kristna grupper och böcker. Eftersom det centrala inom kristendomen är en bok, Bibeln, så kan det tänkas att böcker tros ha en större påverkan än vad icke-kristna tror. Boel påpekar också att det är tryckfrihet i Sverige, och att det är något som man måste försvara. Att undanhålla en bok för barnen gör dem bara mer nyfikna på vad som står i den.

8.2.5 *Stereotypa könsroller*

Då vi går in på hur verklighetstrogna olika aspekter av böckerna är, frågar jag Boel hur hon tycker att de kvinnliga karaktärerna framställs. Hon berättar då att hon har tänkt på, då hon läst böckerna, att de kvinnliga karaktärerna är svagare än de manliga och hon menar

⁴¹ Harry Potter och De Vises Sten (film) 2001
Harry Potter och Hemligheternas Kammare (film) 2002
Harry Potter och Fången från Azkaban (film) 2004
Harry Potter och Den Flammande Bägaren (film) 2005

att det är ju mer verkligt, eftersom det är så det är i verkliga livet. Kvinnor får stå i bakgrunden och män värderas högre, generellt. *"Men samtidigt tycker man att Rowling hade kunnat lyfta fram kvinnor mer, eftersom hon är en kvinna själv."* Så det Boel menar här är att kritiken mot böckerna om att de är överkliga, inte stämmer i det här fallet då de är för verkliga. Hon anser vidare att vissa av de kvinnliga karaktärerna, som Hermione Granger och Ginny Weasley, utvecklas under böckernas gång och blir mer betydelsefulla i berättelsen.

8.2.6 *Sned familjebild*

Slutligen tycker Boel att familjen Weasley känns verklig, vilket hon berättar då vi pratar om familjebilden i böckerna. Hon menar att de har det väldigt rörigt i familjen och att det inte är något fel med det; att det känns som det är så det skulle vara i en familj med sju barn. *"Jag tycker inte att det är så överdrivet, man vet att det inte är på riktigt, att det är en berättelse."* Och vad det gäller styvfamiljen som Harry växer upp i, familjen Dursley, så menar hon att situationen där tydligt speglar utanförskapet som Harry känner, att han varken passar in i den familjen eller i den världen.

8.3 **Analys av intervjun med "Calle"**

Calle var den första av de två killarna som jag intervjuade och stämningen var avslappnad under intervjun. Calle verkar väldigt glad för att han blev utvald till intervju och vill veta varför jag valde honom. Jag förklarar att det var för att han var en kille och för att han läst många av böckerna.

8.3.1 *Läsningbakgrund*

Calle har läst de fem första böckerna i serien. Den femte läste han på engelska på grund av att han inte orkade vänta på den svenska utgåvan. Jag fick dock ingen klarhet i varför han inte har läst den sjätte boken. Calle har sett de tre första filmerna och tänker se den fjärde snart. Annars läser han *"Iagom"* med böcker, just nu är han inne i en nostalgisk fas där han läser böcker som han läste som barn, som exempelvis Elsa Beskow.

Jag ber Calle beskriva hur det var när han kom i kontakt med Harry Potter första gången, och han svarar med ett *"oj"*, ungefär som att det är långt tillbaka att minnas eller att han inte var beredd på den frågan. Han berättar efter en stunds tystnad att hans klasskamrater hade sagt att det var en väldigt bra bok, och att han då inte ville läsa den. Han ville inte vara som alla andra, utan ville läsa sina egna saker. Men efter ett tag blev han, som många andra, nyfiken på vad det var för bok egentligen, han läste den och tyckte väldigt mycket om den. Precis som de andra informanterna var det 1999 som han läste boken.

Det mest framstående temat beskriver Calle, efter en lång tystnad, som *"mysterier"*. Han menar att mysterierna alltid är länkade till Hogwarts eller Harry, och menar att det nog är Harry som är *"spindeln i nätet"*. Han utvecklar också med att säga att kampen mellan Gryffindor och Slytherin också är centralt, kampen mellan gott och ont. Vi pratar vida-

re om centrala teman och Calle förklarar att eftersom man läser ett tredjepersonsperspektiv, där Harry är huvudpersonen, är det lätt att identifiera sig med det som Harry gör. ”*Han har ett väldigt unikt öde och väldigt unika förbindelser till världen runt om och han är väldigt speciell. De på skolan ser upp till honom och han är känd.*” Calle menar att detta kan intala barn som läser boken att även de är speciella, att de har något som är unikt med just dem.

8.3.2 *Kritiken mot Harry Potter*

Vi pratar om kritiken mot Harry Potter och Calle påpekar att kritik mot böcker i allmänhet fungerar så att ”*om man vill hitta fel i Harry Potter så hittar du fel i Harry Potter*”. Han menar att det är som med Bibeln, man tolkar utifrån det man letar efter. Om en person är emot homosexuella, så hittar han något som kan tolkas som att homosexualitet är fel. Man lägger ner sin egen personlighet i boken, och han specificerar vidare att de som kritiserar just Harry Potter lägger ner för mycket av sina egna jag i boken.

Det som Calle inte tar upp här är att varje läsare lägger faktiskt ned sitt eget jag i en bok. Alla som läser en bok gör det utifrån sina egna erfarenheter och personliga åsikter. Därför blir varje läsning av en bok unik och två personer kan uppleva samma bok helt annorlunda. Detta har inte enbart att göra med smakpreferenser utan också med vad som man känner är relaterbart till det egna livet och de egna upplevelsena. Det Calle däremot menar, enligt min tolkning, är att man inte ska lägga ned *för* mycket av det egna jaget och inte ta det som står i en bok på fullaste allvar. Harry Potter är en saga, det är fiktion och då man kritiserar bokens innehåll gör man det som om det vore fakta och absoluta sanningar, vilket Rowling aldrig utgett det för att vara.

8.3.3 *Magi och Häxeri*

Då jag frågar Calle om han hört någon kritik som specifikt riktats mot Harry Potter svarar han först nej. Han säger dock; ”*Bara ur religiös synpunkt, bland annat i USA, att man har anklagat Harry Potter för kätteri och ockultism*”. Han vidareutvecklar att eftersom boken har fått sådan popularitet har man kritiserat den för att handla om något så ”*oheligt*” som magi och liknande. Han tror att man ogillar böckerna för att de väcker ett intresse för ockultism. Han tror inte att böckerna direkt skapar ett intresse för ockultism, men att de kan öppna upp valmöjligheten att få ett intresse för ockultism.

Han menar att för vissa människor kan en bok bli som en religion, och han drar parallellen till en religion, som han tror finns i Australien, som kallas Jedi, där man tagit inspiration från Star Wars filmerna och tror på ”*kraften*”. Jag frågar honom om han tror att man blir intresserad av ockultism i allmänhet av böckerna, eller om man blir intresserad av specifikt det ockulta som finns i böckerna och Calle svarar att det direkt kan influera till att bli intresserad av det ockulta i Harry Potter och indirekt inspirera till att bli intresserad av annan ockultism.

8.3.4 *Skapar utanförskap*

Vi går vidare med frågorna och jag undrar om han tror att böckerna kan skapa ett utanförskap för dem som inte läser dem. Calle tror inte alls att det är så, att det är som med saker i allmänhet; att om man exempelvis inte läst en viss bok så är det inte hela världen om andra pratar om den och man hamnar utanför. Han tror dock att det kan vara mer tydligt för yngre barn, men inte i hans egen åldersgrupp.

Jag tar upp exemplet då Harry Potter förbjöds på två friskolor i Sverige och Calle tycker att det är fel att göra så. Han menar att det är som att ta bort tryckfriheten och yttrandefriheten på samma gång. Han menar att orsaken till att de gjorde det var att de var rädda att det skulle bildas grupper bland barnen och att rektorn ville förhindra det. Han tror att det mer har med ekonomi och det kommersiella intresset kring Harry Potter att göra än med själva innehållet. Men han tycker ändå att det inte är skolans ansvar att skydda barnen från konsumtionssamhället och att rektorn var fel ute i sitt beslut.

8.3.5 *Stereotypa könsroller*

Jag frågar Calle om han har tänkt på könsrollerna i boken, och speciellt hur kvinnor beskrivs och han svarar att han har gjort det. Han tycker att de är väldigt tydliga och stereotypa men samtidigt så är de underhållande.

8.3.6 *Sned familjebild*

Samma sak tycker han om familjebilden, att familjerna är stereotypa och han påpekar att han tycker att det inte är Rowlings jobb att beskriva kvinnor och män eller familjer så tydligt och verklighetstroget som möjligt utan att berätta en bra historia.

8.4 **Analys av intervjun med "David"**

David var den sista informanten som jag intervjuade och intervjun gick väldigt smidigt och stämningen var lättsam och på samtalsnivå.

8.4.1 *Läsningens bakgrund*

David berättade i sin enkät att han höll på med den senaste boken i serien och vid intervju-tillfället håller han fortfarande på. Han har läst de fem första böckerna, flera gånger, och han har sett alla filmerna. Han påpekar dock att han tycker att böckerna är mycket bättre, eftersom de är mer fylliga och i fantasin ser det bättre ut.

På frågan om hur han kom i kontakt med Harry Potter beskriver han den hysteri som var i början, att alla provade på att läsa boken och att han gillade den och fortsatte sedan. Han var då tolv år och lånade boken på biblioteket, han gillade den för att Harry är som en vanlig pojke och "*man kan känna igen sig i Harry*", det som han gör och det som sker runtomkring honom, även om det i Harrys värld är mer extremt än i vår.

Jag frågar David vad han tycker att det mest centrala temat i boken är och han tycker att det är svårt att besvara den frågan. Efter en stunds funderande och då jag ger några för-

slag så svarar han att han tycker nog att moral och att göra rätt val är det mest centrala i böckerna. Han beskriver vidare en scen ur den första boken, då Harry ska väljas in i ett elevhem på Hogwarts. Harry har i scenens början fått höra att alla onda trollkarlar som funnits har varit medlemmar i Slytherin. Så när Harry ska bli invald säger han till hatten på hans huvud som bestämmer elevhem; "Inte Slytherin, inte Slytherin".⁴² David menar att Harry här gör ett val som bestämmer hans öde. Hatten menar att Harry lika gärna skulle passa i Slytherin, men eftersom han inte vill så blir det till slut Gryffindor, det elevhem som karaktäriseras av mod och kurage.

8.4.2 *Kritiken mot Harry Potter*

Vi går in mer specifikt på kritiken mot Harry Potter och David säger att han inte kan komma på någon kritik som han har hört.

8.4.3 *Skapar utanförskap*

Då jag tar upp exemplet att böckerna skapar ett utanförskap hos dem som inte läst dem tycker David att det verkar konstigt. Han kan förstå att man tycker så, men han menar att det finns så mycket annat som delar in ungdomar. Han tar upp Lunarstorm⁴³ som ett exempel: "Jag skaffade en lunar för att passa in, men sen tänkte jag efter och tog bort den." Det han verkar mena är att när man är äldre är det inte av lika stor betydelse att passa in, att man oftast hittar den grupp som passar en bäst. Men han antyder också att när man är yngre är det lätt att man anpassar sig efter den grupp som man vill tillhöra, och inte den person som man vill vara.

8.4.4 *Magi och Häxeri*

Precis som att han kan förstå tanken bakom kritiken i föregående exempel så gör han även det när det kommer till att vuxna försöker skydda barnen från Harry Potter, och då speciellt magiinslaget i böckerna. David tror att det kan stämma i något enstaka fall, att ungdomar blir lockade av det ockulta inslaget i böckerna men han tror inte att det är något som är vanligt. Han påpekar att "om man har fått en sund uppfostran, så spelar det ingen roll om du läser Harry Potter eller något annat, för du vet vad som är sant och verkligt". Han tror inte att det är på samma sätt i Sverige, inte bland gemene man, men ibland extrema kristna grupper har man samma värderingar vart man än kommer i världen, så på det sättet skulle det kunna förekomma i Sverige med. Han påpekar att han själv är kristen och han har aldrig sett på Harry Potter som något negativt.

Då jag tar upp incidenten då två skolor förbjöd böckerna reagerar David och tycker att det var överdrivet. Han tror att det snarare lockar barnen mer att läsa dem, och avskräcker dem nog inte från att läsa böckerna. Vi pratar om rektorn på en av skolorna som inte hade läst böckerna om Harry Potter och David tror att det kan vara lätt att bilda sig en uppfattning om vad böckerna handlar om, tack vare att så många har läst dem och därför pratar om dem. Han tror att vad man får för uppfattning beror på vem man hör det från, vad den

⁴² Rowling, *Harry Potter och De Vises Sten*, s. 154

⁴³ <http://www.lunarstorm.se> 2006-01-02

personen har för värderingar och då när den personen berättar om boken så överförs ju även de personliga värderingarna. Det är inte ofta man ger en objektiv bild av en bok som man har läst. Här tar David upp det som är det mest grundläggande vid all läsning, att läsning är individuell och två personer som läser samma bok får olika upplevelser. Därför kan det vara viktigt att läsa själv, och bilda sig en egen uppfattning och inte ta för sant vad andra säger om boken.

8.4.5 *Stereotypa könsroller*

Precis som med de ovanstående aspekterna som jag frågat David om så kan han nu när jag frågar förstå vad som menas med kritiken mot att de kvinnliga karaktärerna skulle vara svagare än männen. Han erkänner att det inte är något som slagit honom under läsningens gång, men nu när han tänker efter så kan han se det. Han beskriver att det är två män som är de mäktigaste i böckerna (Albus Dumbledore; rektorn på Hogwarts och den onde Lord Voldemort) och kvinnorna hamnar i bakgrunden.

Hermione Granger, en av Harrys bästa vänner får en del utrymme, men han menar att ”ofta kommer Harry och övervinner henne ändå”. De kvinnliga karaktärerna är inte svaga i sig, men i jämförelse med männen är de svagare men absolut inte svaga förklarar han. Han tar också upp Ginny Weasley, den enda dottern i familjen Weasley som faktiskt utvecklas under böckernas gång och får en mer och mer framträdande roll och visar prov på mod och styrka.

8.4.6 *Sned familjebild*

Kritiken mot familjebilden i böckerna kan David däremot inte förstå, han tycker att det är så som det är i en familj, speciellt om man har sju barn som i familjen Weasley. Han tror att det blir lite kaos, men att det oftast är mamman som håller ordning på alla och att det inte är något konstigt om pappan är lite barnslig han med. David tycker inte att man skall prioritera att kritisera den aspekten av boken, eftersom det inte är så framträdande och det är inget som sätter spår hos barnen. Han menar att man kan kritisera alla böcker, vrida och vända på innehållet i dem men det är kanske inte alltid det som är meningen. Ibland är en saga bara en saga, avslutar han.

För att kunna sammanfatta de fyra intervjuerna måste jag gå tillbaka till mina frågor. För det första: känner ungdomarna till den här kritiken? Ja, i vissa fall har de hört talas om kritiken gentemot Harry Potter. Speciellt den svenska debatten har de uttryckt kännedom om. De har även hört talas om vissa delar av den amerikanska kritiken, då speciellt den gällande magiinslaget.

För det andra och tredje: vad tycker de om kritiken och instämmer de eller instämmer de inte med om det som sägs? Tycker de att böckerna kan påverka dem eller andra, och i så fall på vilket sätt? Här blir svaret betydligt mer komplext, då de fyra ungdomarna i många fall visar en förståelse för kritiken som förts fram, men de håller aldrig riktigt med om det negativa som har sagts om böckerna. Samtidigt har de alla en förståelse för varför Harry Potter kan bli kritiserad och håller med om vissa delar av kritiken men tycker de ändå att kritiken är överdriven och i vissa fall missriktad.

En intressant aspekt i detta komplicerade svar är att de uttrycker en oro för hur en så populär bokserie kan påverka unga barn, men att de samtidigt inte ser sig själva som negativt påverkade av böckerna, trots att de själva var barn när de började läsa böckerna. De är alla överens om att barn förstår att detta är en saga, att det är fiktion och inte fakta, men i flera av intervjuerna uttrycks oro över att barn skall fara illa av böckerna.

Jag tolkar det som att den känslan de har av att barn förstår att det är en saga och det inte är på riktigt, kommer inifrån dem själva. De själva är barnen som förstår att det inte är på riktigt, de själva är barnen som förstår att det är en saga och därför kan njuta av äventyret och fasas åt det läskiga, på ett konstruktivt sätt. De barn de är oroade för är ”alla andra”, vilket är ett bekant fenomen som händer hos de flesta människor då de ser att andra far illa – ”det händer inte mig”. Detta är en försvarsmekanism som finns hos alla människor; att kunna betrakta all världens olycka och känna oändlig empati för andra människor i nöd, men samtidigt tänka att det inte kan hända en själv. Denna försvarsmekanism är i stort sett ett måste för det moderna samhället, där det i teorin inte finns ett enda levnadssätt där faror inte finns.

En jämförelse mellan de två flickorna och de två pojkarna visar att pojkarna tycker att den stereotypa kvinnobilden i böckerna är mer oroande än vad flickorna tycker. Både Boel och Calle hade tänkt på det under tiden de läste böckerna, men Anna och David gjorde det då jag frågade om kvinnobilden och bara David tyckte att det var stereotypa könsroller i böckerna. Boel påpekade dessutom att det inte går att kritisera Rowling för att inte vara verklighetstrogen i denna aspekt, då det ofta ser ut så i verkligheten, att kvinnor får mindre utrymme än män. Denna uppdelning bland flickorna och pojkarna i studien kan bero dels bero på deras personliga intresse för genusperspektiv, jag har ingen information om vilken tidigare erfarenhet de har av denna typ av studium. Däremot kan det tänkas att flickorna inte ser den ansedda orättvisa könsrollsbeskrivningen på grund av att de lever i det. De är som flickor vana vid att ofta komma i andra hand, att mannen är norm i samhället. Detta är dock ett betydligt djupare ämne som det tyvärr inte finns möjlighet för mig att gå djupare in på just i denna analys.

I kritiken gentemot den missvisande familjbilden kan alla informanterna utom David hålla med, eller åtminstone ha en förståelse för kritiken. Anna känner igen sig i familjerna och Boel tyckte att familjbilden som beskrivs känns realistisk. David hade förståelse för större delen av de andra kritiska ståndpunkterna men denna kan han inte förstå. Calle däremot håller med om att det var en klichéartad familjbild, men personligen har han inga problem med det. Den sammanfattande meningen bland informanterna kring denna aspekt är att de kan förstå kritiken men de påpekar att detta är en saga, och inte en beskrivning av hur det skall vara i verkligheten. Denna uppfattning bland informanterna överensstämmer med Rowlings eget uttalande, som jag tidigare hänvisat till, om vad böckerna handlar om: böckerna är inte några "[...] deep artistic expressions of her soul". Rowling menar att hon har skrivit dem för sig själv "with humor, adventure, allusions to mythology and language, and a strong plot of good against evil".⁴⁴

Samtliga informanter tror att om böcker förbjuds så ökar intresset för dem. Nyfikenheten tar över. De menar att effekten blir den motsatta än den som de som förbjuder och till och med bränner böcker önskar. Eftersom de ser på detta ur en ung människas ögon kan en parallell lätt dras till det faktum att ungdomar i många fall vill rebellera mot samhället, eller föräldrarna. Det finns ett ordspråk som lyder: "Det bästa sättet att få sina barn att klippa gräset, är att förbjuda dem att använda gräsklipparen." Vuxenvärldens förbud sår ett frö av nyfikenhet bland barnen och de måste undersöka varför de vuxna förbjudit dem. Det hör till att i rollen som en "ungdom" sätta sig emot de värderingar och åsikter som finns, för att finna sig själv: sin egen identitet.

Intressant att påpeka är att de fyra informanterna väljer ut olika teman som de tycker är det mest framstående. Detta är bevis för att varje läsning av en bok är individuell och därför uppfattas böcker olika av olika personer i olika tider i olika kulturer. Detta kan kallas inferens – att läsa mellan raderna och tolka en text utifrån sina egna erfarenheter, sin logik, vishet och kreativitet. Varje människas erfarenhet är unik och därför leder konsten att göra inferenser henne till platser som bara hon kan besöka.⁴⁵ Detta är receptionsteorins grund: "läsarna eller publiken är inte bara passiva "mottagare",[...] utan aktiva meningsproducenter i mötet med olika slags texter [...] Människorna är meningsskapande utifrån sina specifika erfarenheter – både de litterära och mer samhällsliga".⁴⁶

Detta resonemang kan därför kopplas vidare för att förstå de som kritiserar Harry Potter. De gör det utifrån sina egna erfarenheter, sin livssituation. Därför har de läst Harry Potter på ett annorlunda sätt än de fyra informanterna och därför fått en annan uppfattning och syn på vad Harry Potter innebär. Det finns ingen tolkning av berättelsen som är "fel", men det ligger ett problem i att när man tolkar en bok, utifrån sina egna erfarenheter, och sedan berättar om denna erfarenhet för andra så blandas den erfarenheten in i andra personers erfarenheter, och då kan också den personen få en negativ bild av vad Harry Potter står för. Det visar att det viktigaste i ett fall som detta är att läsa böckerna själv, skapa sig en egen mening om dem utifrån sina egna erfarenheter och därefter ha ett öppet sinne för att alla tolkar böcker olika.

⁴⁴ Kirk, *J.K. Rowling: a biography*, s. 107

⁴⁵ Keene & Zimmermann, *Tankens Mosaik*, s. 167

⁴⁶ Gripsrud, *Mediekultur Mediesamhälle*, s. 81

Litteratur har alltid varit en stor del i barn och ungdomars skolgång. Förr stod skolan mycket för undervisning av den ”finare” litteraturen, men idag har populärkulturen fått en mer tydlig plats på hyllorna i klassrummen. Henry A. Giroux beskriver vikten av detta: ”barnkulturen utgör en sfär där underhållning, propagerande och nöje möts för att skapa uppfattningar om vad det innebär att vara barn med en kombination av köns-, ras-, och klasspositioner i samhället – positioner som man använder för att definiera sig själv i förhållande till en oändlig mängd andra”.⁴⁷ Han fortsätter: ”En närmare granskning av barnkulturen ruckar på uppfattningen att kampen om kunskap, värderingar, makt och innebörden av att vara medborgare endast äger rum i skolor eller den högre maktens privilegierade värld.”⁴⁸

Då skolan närmar sig barnens och ungdomarnas privata sfär på ett konstruktivt sätt finns det vissa delar som bör tas hänsyn till, anser jag. Vad som är viktigt att ge akt på är att man bör inte teoretisera sönder ungdomarnas intressen. Jag har svårt att tänka mig någon ungdom som skulle vilja plocka ut alla felklippningar i favoritfilmen, eller leta efter 25 adverb i favoritboken. Visst finns det bättre exempel än så, men jag tror jag har förklarat min tanke: man bör inte förstöra barnens fritidsintresse genom att ge dem ett helt nytt sätt att se på det, i alla fall inte ett ”tråkigt” sätt.

Däremot är det väldigt tacksamt att ta in filmer och böcker ur den populärkulturella sfären för att meningsskapa, vidga vyer och diskutera samhället. Och i min mening är Harry Potter ett ypperligt exempel på detta, då den är så genrebred samt är omtyckt av många elever. Precis som informanterna i denna undersökning har konstaterat finns många olika centrala teman i böckerna som kan tas upp till debatt och diskussion. Tre av informanterna tyckte att kampen mellan gott och ont var bland de mest centrala, och detta är något som är viktigt i alla tider, precis som Rowling påpekar. Diskussionsfrågor som ”vad är gott?” och ”vad är ont?” är viktiga frågor som alla människor bör reflektera över förr eller senare. David tyckte att moral och att göra rätt val var det mest centrala, och detta är något som de flesta kämpar med varje dag. Vad är rätt? Vad är fel? Och såsom Albus Dumbledore uttrycker det:” [...] we must choose between what is right, and what is easy.”⁴⁹

Betydligt tyngre ämnen för diskussion och reflektion finns att finna och koppla till i böckerna om Harry Potter. Från och med den andra boken får vi veta att det i den magiska världen finns husalver – ett magiskt väsen vars enda syfte är att vara tjänare åt trollkarlarna och häxorna. Harrys bästa vän Hermione kämpar i den fjärde boken för att befria husalverna som jobbar i köket på Hogwarts, medan Ron och Harry tycker att det inte är så farligt, det har ju alltid varit så. Kopplingen känns tydlig till slaveri i vår värld och framför allt människovärde. Hermione kämpar likt Martin Luther King för att göra skillnad i vad de anser vara en orättvis värld, medan vissa valde och väljer att bara se på. Frågan om rätt och fel dyker upp här med.

⁴⁷ Giroux, *Populärkulturen och Skolan*, s. 105

⁴⁸ Giroux, *Populärkulturen och Skolan*, s. 105

⁴⁹ Harry Potter and The Goblet of Fire (film) 2005

Även nazism och rasism är ett tydligt tema i böckerna som kan tas upp till diskussion kring värdegrundsfrågor. I den magiska världen finns så kallade ”renblod” (purebloods), som är födda inom en ren trollkarlsfamilj och så finns de trollkarlar och häxor som föds av icke-magiska föräldrar, som därför kallas ”smutsblod”. En kamp pågår på Hogwarts då elevhemmet Slytherin anser att ”smutsblod” inte har rätt att gå på skolan, eftersom de inte kommer från en ren trollkarlsfamilj. Kopplingen är tydlig.

Listan kan göras väldigt lång, oavsett om man tar upp de delar som har hyllats i böckerna eller de som har kritiserats. Det handlar i det långa loppet om att göra det pedagogiska arbetet mer verklighetsanknutet, anknutet till elevernas egen värld. Lars Gustaf Andersson uttrycker det på följande vis: ”En erfarenhetspedagogisk lärdom är att alltid koppla undervisningen till något igenkännbart, något som eleven har någon kunskap om på förhand.”⁵⁰ Och som det kan konstateras att Harry Potter är en del av de flesta ungdomars värld idag.

11 Vidare forskning

Min studie har öppnat upp för nya frågor inom området som inte kunde besvaras eller studeras vidare under den tidsram som var tillgänglig. Min förhoppning är att dessa frågor skall kunna tas upp till vidare forskning, av mig eller någon annan.

Jag har funderat mycket över hur litteraturkritik berör litteratur. Är det såsom informanterna i denna studie menar, att kritik och förbud ökar intresset för litteratur? Detta skulle kunna undersökas i en större studie, där fler ungdomar får informera om sina attityder gentemot bokkritik och bokförbud. Man skulle kunna forska i hur bokförsäljning har sett ut av böcker som fått mycket kritik, speciellt de som sägs ha ett ”opassande” innehåll. I videovåldsdebatten på 80-talet kritiserades våldsfilmerna hårt, och försäljningen av dessa ökade därefter. Kan det fungera på samma sätt för böcker? En större attitydundersökning bland ungdomar vore passande för detta ändamål, med både enkätundersökning och fördjupande intervjuer.

⁵⁰ Andersson, *Skolan och de kulturella förändringarna*, s. 111

- Andersson, Lars Gustaf (1999) "Kulturell identitet" ingår i Andersson, Lars Gustaf & Persson, Magnus & Thavenius, Jan, *Skolan och de kulturella förändringarna*, Lund: Studentlitteratur AB
- Axelsson, Bodil, föreläsning 2005-10-19, *Etnografi Handout Forskningsetik*
- Bibeln, Tredje Mosebok, 20:6-8
- Gallado-C, Ximena & C. Jason Smith (2003) "Cinderfella: J.K Rowling's Wily Web of Gender" ingår i Anatol, Giselle Liza (red.) *Reading Harry Potter: critical essays*, Westport, CT: Praeger Publishers
- Gripsrud, Jostein (2002), *Mediekultur Mediesamhälle*, 2 uppl. Göteborg: Daidalos
- Giroux, Henry A. (2000) "Att animera de unga – barnkulturens disneyfiering" ingår i Persson, Magnus (red.) *Populärkulturen och Skolan*, Lund: Studentlitteratur AB
- Gupta, Suman (2003), *Re-reading Harry Potter*, New York, NY: Palgrave Macmillian
- Heilman, Elizabeth E. (2003) "Fostering Critical Insight through Multidisciplinary Perspectives" ingår i Heilman, Elizabeth E. (red.) *Harry Potter's World: multidisciplinary critical perspectives*, New York, NY: RoutledgeFalmer
- Heilman, Elizabeth, E. (2003) "Blue Wizards and Pink Witches: Representations of Gender Identity and Power" ingår i Heilman, Elizabeth E. (red.) *Harry Potter's World: multidisciplinary critical perspectives*, New York, NY: RoutledgeFalmer
- Ejvegård, Rolf (2003) *Vetenskaplig Metod*, 3e uppl. Lund: Studentlitteratur AB
- Johansson, Annika (2002) "Harry hade velat skrika: skräckelement i Harry Potter-sviten" i *Barnboken: svenska barnboksinstitutets tidskrift*, 25/2
- Johansson, Bengt (2000) "Surveyundersökningar" som ingår i Larsson, Larsåke (red.) & Ekström, Mats, *Metoder i kommunikationsvetenskap*, Lund: Studentlitteratur AB
- Keene, Ellin Oliver & Zimmermann, Susan (1997) *Tankens mosaik: om mötet mellan text och läsare*, Göteborg: Daidalos
- Kirk, Connie Ann (2003), *J.K Rowling: a biography*, Westport, CT: Greenwood biographies
- Larsson, Larsåke (2000) "Personliga intervjuer" som ingår i Larsson, Larsåke (red.) & Ekström, Mats, *Metoder i kommunikationsvetenskap*, Lund: Studentlitteratur AB
- Persson, Magnus (2000) "Populärkultur i Skolan: traditioner och perspektiv, ny ungdom och gammal skola" ingår i Persson, Magnus (red.) *Populärkulturen och Skolan*, Lund: Studentlitteratur AB
- Rowling, J.K (1999) *Harry Potter och De Vises Sten*, Stockholm: Tiden
- Strömquist, Siv (2000) *Uppsatshandboken*, Uppsala: Hallgren & Fallgren
- Østbye, Helge et. al. (2004) *Metodbok för medievetenskap*, Trelleborg: Berlings Skogs

<http://news.bbc.co.uk/1/hi/entertainment/arts/3004456.stm> (2006-01-02)

http://sv.wikipedia.org/wiki/Studio_S (2006-01-02)

http://www.aftonbladet.se/vss/telegram/0,1082,61858795__,00.html (2006-01-02)

<http://www.ala.org/ala/oif/bannedbooksweek/bbwlinks/100mostfrequently.htm> (2006-01-02)

<http://expressen.se/index.jsp?a=113266> (2006-01-02)

<http://www.expressen.se/index.jsp?a=36019> (2006-01-02)

<http://www.lunarstorm.se> (2006-01-02)

http://www.nilsbejerot.se/BARN_SER.PDF (2006-01-02)

<http://www.svt.se/malmo/fragalund/vtemausa3.htm> (2006-01-02)

<http://www.bloomsburymagazine.com/harrypotter/> (2006-01-02)

INTERVJU

Informera om: Allt som informanten säger är anonymt. Ingen annan får lyssna på kassetbandet och att jag kommer ge honom eller henne ett nytt namn i uppsatsen.

1. Vad heter du?
2. När är du född?
3. Vilka böcker om Harry Potter har du läst?
4. Vilka filmer om Harry Potter har du sett?
5. Läser du mycket böcker annars?
6. Vilken typ av böcker läser du?
7. Kan du beskriva hur du kom i kontakt med Harry Potter första gången. Hur kom det sig och vad tyckte du om boken?
8. Vad var det som intresserade dig med Harry Potter som gjorde att du ville läsa resten av serien?
9. Vad skulle du säga är det mest framstående och centrala temat i Harry Potter serien? (Vid osäkerhet, föreslå; Magi, Döden, Hjälmotod, Moral, Livsval?)
10. Harry Potter serien har blivit både lovordad och kritiserad, känner du till något av det?
11. Håller du med om påståendet att Harry Potter delar in ungdomar i läger? Att det skapar en gemenskap bland dem som läser böckerna och därmed skapar ett utanförskap för dem som inte läst böckerna.
12. Hur ser du på att böckerna handlar mycket om magi? Är det bra? Är det dåligt? Är det centralt för boken?
13. Kritiker har menat att det i böckerna beskrivs som att ett liv med magi är mycket bättre än ett liv utan och att detta kan uppmuntra unga till att starta eller uppsöka ockulta sekter – vad tycker du om det?
14. Tror du att det kan locka?
15. Finns samma rädsla i Sverige, att det skulle locka barn till sekter?
16. Varför tror du att man är rädd för Harry Potter? Tror du att en bok kan påverka?
17. På två svenska friskolor förbjöds för två år sedan Harry Potter. Vad tycker du om det?
18. Hur tror du att man som elev reagerar när rektorer och lärare förbjuder litteratur?
19. I USA har det förekommit offentliga bål där man har bränt Harry Potter böcker. Vad tycker du om det? Varför gör man så? Vad tror du att bokbålen får för effekter bland ungdomar? Blir man avskräckt eller blir man nyfiken?
20. Tycker du att man som läsare kan relatera till karaktärerna i boken och deras öden, trots att det är en fantasybok?
21. När du läste böckerna första gången, trodde du att J.K Rowling var en man eller en kvinna då? Varför tror du hon valde att inte skriva ut sitt fulla namn?
22. Hur tycker du att de kvinnliga karaktärerna beskrivs i böckerna? Exempelvis Hermione Granger, Ginny Weasley, Minerva McGonagall?
23. Hur tycker du att familjer beskrivs i böckerna? Exempelvis familjen Weasley, familjen Dursley?
24. Vad tycker du är en passande målgrupp för böckerna?
25. Tror du att Harry Potter kan vara en inkörsport när det gäller att bli intresserad av litteratur?
26. Tror du att du har blivit påverkad av det faktum att du har läst Harry Potter och dessutom växt upp med honom?

Enkät om Harry Potter

Denna enkät handlar om Harry Potter serien; böckerna, filmerna och hemsidorna. Vänligen sätt kryss i de cirklar där svaret stämmer bäst in på Dig. Jag vill att Du fyller i ditt namn, eftersom jag vill göra vidare intervjuer. All information Du lämnar i denna enkät behandlas konfidentiellt, ingen får veta vad just Du har svarat. Tack för Din medverkan!

Namn: _____

Klass: _____

Ålder: _____

1. Har du läst eller hört (på ex. band) någon bok i Harry Potter serien?

Ja, hört Ja, läst Ja, både och Nej

Om nej, gå vidare till fråga 5.

2. Hur har du läst/hört dem?

På svenska På engelska Både på svenska och engelska

3. Vilka har du läst/hört?

HP & De Visas Sten

HP & Den Flammande Bägaren

HP & Hemligheternas Kammare

HP & Fenixorden

HP & Fången från Azkaban

HP & Halvblodsprinsen

4. Vad var anledningen till att du läste/hörde böckerna?

Eget intresse Skoluppgift

Annat: _____

5. Har du sett någon av filmerna om Harry Potter?

Ja Nej Vet ej

6. Vilken/vilka filmer har du sett?

HP & De Visas Sten

HP & Fången från Azkaban

HP & Hemligheternas Kammare

HP & Den Flammande Bägaren

7. Kan du tänka Dig att delta i en intervju om detta ämne?

Jag bjuder på fika!

Ja Nej Vet ej

8. Har du några kommentarer om enkäten eller om Harry Potter? Skriv här!
